

สามัญสำนึกทางเศรษฐศาสตร์

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเศรษฐศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ดังเรื่องการขึ้นลงของราคาทองคำ เป็นอย่างมากเมื่อเร็ว ๆ นี้

การเติบโตสูงชันของราคาทองคำอย่างรวดเร็วทำให้หลายคนอาจเริ่มสงสัยว่า ความเข้าใจแต่ดั้งเดิมว่าการเอาทองคำมาใช้เป็นเครื่องวัดมาตรฐานการกินคืออยู่ที่นั่นถูกต้องหรือไม่ เคยเข้าใจกันว่าเมื่อสมัยก่อนผู้คนได้รับเงินเดือนโดยแท้จริงสูงกว่าปัจจุบัน กล่าวคือ เงินเดือนข้าราชการชั้นตรีหรือจุดเริ่มต้นของคนจบปริญญาตรีเมื่อ 40 ปีก่อนคือ 1,250 บาท ต่อเดือน ราคาทองคำบาทละ 400 บาท ทำให้ซื้อทองได้ 3 บาท แต่ปัจจุบันต่อให้ได้เงินเดือน ๆ ละ 15,000 บาท ก็ซื้อทองคำได้เกินสองสิ่งมาติดเดียว (ทองคำบาทละ 24,000 บาท) ช.ต.พ. เงินเดือนปัจจุบันโดยแท้จริงแล้วยังไม่พอเพราะแยกกว่าเดิม

การคิดแบบนี้ไม่ถูกสั่นคลอนมานานเพราะทองคำมีราคาค่อนข้างคงที่อยู่ที่ประมาณบาทละ 18,000 บาท แต่เมื่อมันขึ้นพรวดพราดเป็น 24,000 บาท บางคนเริ่มสงสัยว่าถ้าใช้การเทียบแบบข้างต้น เหตุไฉนความกินคืออยู่ที่หรือมาตรฐานการครองชีพของเราจึงเลวลงได้ขนาดนั้นในเวลาไม่กี่อาทิตย์ กล่าวคือเมื่อไม่นานมานี้เงินเดือน 12,000 บาท ซื้อทองได้หนึ่งบาท ตอนนั้นแค่ประมาณสองสิ่งเท่านั้นเอง

ความเข้าใจว่าปริมาณทองคำที่สามารถซื้อได้มากขึ้นโดยเงินเดือนหนึ่งเดือน หมายความว่าความกินคืออยู่ที่สูงขึ้น สมควรที่จะถูกสั่นคลอนเพราะมันเป็นความเข้าใจที่ผิดโดยสิ้นเชิง มนุษย์ไม่ได้กินทองคำที่เงินเดือนสามารถซื้อเข้ามาได้ หากกินสิ่งของที่เงินเดือนนั้นสามารถซื้อหามาได้ต่างหาก สิ่งที่ควรเทียบเคียงไม่ใช่ทองคำหากเป็นจำนวนข้าวแกงหรืออาหารพื้นฐานที่เงินเดือนหนึ่งเดือนสามารถซื้อหามาได้ โดยมีเงื่อนไขว่าราคาของสินค้า นั้นต้องเป็นไปตามกลไกตลาด มิได้ถูกควบคุมหรือถูกบิดเบือนเพราะภาษีหรือเงินอุดหนุน

ถ้าเอาจำนวนกิโกรัมของข้าวสารชนิดที่คนทั่วไปบริโภคกันซึ่งเงินเดือนสามารถซื้อหาได้มาเป็นตัววัดว่าเงินเดือนนั้นให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการครองชีพมากนักน้อยแค่ไหนเป็นการถูกต้อง และขออย่าว่าราคาของข้าวดังกล่าวต้องเป็นไปตามสภาพจริงตามราคาตลาด ไม่ได้ถูกควบคุมโดยนโยบายรัฐบาลหรือสาเหตุอย่างใดทั้งสิ้น

เดิมที่หักทวงเอาทองคำเป็นตัววัดนั้น บางคนในตอนนั้นอาจถามว่าทำไมไม่ใช้ทองคำขาว โลหะเงิน เพชร ไข่มุก แทนทองคำ ซึ่งอาจตอบได้ยาก แต่ถ้าบอกว่าเอาข้างแกงหรือก๋วยเตี๋ยวเป็นตัววัดละก็พอเห็นภาพได้

การที่เงินเดือนยุคไหนจะมีค่าที่แท้จริงสูงต่ำกว่ากันนั้นต้องพิจารณาที่จำนวนจานข้าวแกงและซามก๋วยเตี๋ยวซึ่งเป็นสิ่งบริโภคพื้นฐานที่เราจะพอเอามาวัดคร่าว ๆ ได้

เรื่องที่สองขอกระซอกอารมณ์จากเรื่องบริโภคมาเป็นเรื่องถ่ายของเสียที่ทำให้เกิดอารมณ์ดีจนเรียกกันว่าห้องสุขา ปัจจุบันเรามักประสบกับสถานบริการห้องน้ำสาธารณะหลายแห่งที่เก็บเงิน 2 บาทบ้าง 5 บาทบ้าง จนบางคนภูมิใจมากกว่า เดียวนี้ปัสสาวะของตนมีมูลค่าแล้วเพราะต้องจ่าย 2 บาท 5 บาท ต่อครั้ง

อย่างไรก็ดีเมื่อคิดต่อไปก็ให้รู้สึกงุนงงเพราะเหตุโดยามปัสสาวะที่บ้านมันจึงไม่มีมูลค่า และเหตุใดมูลค่ามันจึงไม่เท่ากัน กล่าวคือ 2 บาทบ้าง 5 บาทบ้าง คำตอบก็คือ 2 บาท 5 บาท นั้นมิใช่มูลค่าของปัสสาวะ หากแต่เป็นค่าใช้จ่ายบริการห้องน้ำ มูลค่าปัจจุบันหรืออุจจาระในเชิงการค้า (ถ้ามี) นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ไม่ใช่เรื่องของ 2 บาท 5 บาท ที่เราจ่ายให้

ถ้า 2 บาท 5 บาท เป็นมูลค่าของปัสสาวะ เราคงภูมิใจมากหากมีใครเก็บค่าธรรมเนียมเป็น 10 หรือ 15 บาท เป็นแน่ เรียกว่าดีเป็นทองคำ

เรื่องที่สามคือกล้องถ่ายภาพรวดเร็วเกินกำหนดหรือคนขับฝ่าไฟแดง เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมซึ่งเป็นสาขาฮิตใหม่ของเศรษฐศาสตร์มีการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์กันอย่างกว้างขวางจากการทดลองทั้งในและนอกห้องทดลอง ทฤษฎีหนึ่งก็คือมนุษย์ตอบสนองต่อแรงจูงใจเสมอ และเลือกกระทำสิ่งที่คิดว่าก่อให้เกิดต้นทุนต่ำสุดแก่ตนเองเสมอ

การมี “จำเลย” หรือตุ๊กตาปูนปั้นตำรวจเหมือนจริงที่ยืนอยู่ตามแยกต่าง ๆ หรือการมีป้ายบอกว่ามีกล้องถ่ายภาพจับความเร็ว หรือมีการประกาศว่าจะส่งใบสั่งถึงบ้านพร้อมรูปที่ขับฝ่าไฟแดง (ปัจจุบันได้ทราบว่าแทบไม่มีแล้วเพราะกล้องเหล่านี้ฟังเกือบหมดเพราะขาดการดูแล) ล้วนสอดคล้องกับทฤษฎีข้างต้น

คนขับรถเมื่อเห็น “จำเลย” ซึ่งมองเฉิน ๆ คล้ายตำรวจยืนอยู่ก็มักชะลอความเร็วลงและระวังการขับมากขึ้น เพราะคิดว่าเป็นตำรวจจริงเนื่องจากปรารถนาจะเดินทางผ่านจุดนั้น

ด้วยต้นทุนต่ำสุดที่เป็นไปได้กล่าวคือ ไม่ต้องถูปรับ หรือต้องเสียเวลาเจรจา หรือเสียเวลาเล่น
ละคร คนขับจึงไม่กล้าเสี่ยงขับในลักษณะเดิมเพราะกลัวเสียต้นทุนสูงขึ้น

การมีป้ายระบุว่ามิกค์ลองถ่ายรูปลับความเร็ว หรือการถ่ายรูปลัฟไฟแดงก็ดี
ล้วนเข้าหอบเดียวกันคือโดยปกติถ้าไม่มีคนเห็นจนสามารถถูกจับได้ไ้ทันแล้วก็จะขับกันเร็วเกิน
กำหนด ซอกแซกไปมา หรือทำผิดกฎจราจร ตามแรงจูงใจที่ทำให้ถึงที่หมายได้เร็วดังใจ
ด้วย ต้นทุนที่ต่ำ อย่างไรก็ตามถ้ามีกล้องก็มีโอกาสถูกจับซึ่งจะทำให้เกิดต้นทุนสูงขึ้น ซึ่งเขา
ไม่ต้องการ ดังนั้นทางออกก็คือจำเป็นต้องทำตัวให้ถูกกฎจราจรมากขึ้น

บางท่านอาจบอกว่าทำไมถึงคิดเช่นนี้ มนุษย์ควรมีความเป็นพลเมืองโดยการ
ปฏิบัติตามกฎจราจร ไม่ควรทำให้สังคมต้องยุ่งยาก เสียทรัพยากรในการไล่จับกุมซึ่งเป็น
การสิ้นเปลืองอย่างไม่จำเป็น ผู้เขียนก็ขอบอกว่าประโยคที่ผ่านมานี้มีคำว่า “ควร” อยู่สองที่ซึ่ง
หมายถึงการชี้แนะว่าควรเป็นอย่างไร ในโลกแห่งความเป็นจริงมนุษย์ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นมนุษย์
เหมือนที่เป็นมาตลอด 150,000-200,000 ปี ที่ผ่านมามีคือเลือกกระทำสิ่งที่เขาคิดว่ามีต้นทุน
ต่ำสุดสำหรับเขาเสมอ ละครหรือนิยายเมื่อ 3 พันปีก่อนหรือละครทีวีตอนหัวค่ำล้วนมีพล็อตเรื่อง
ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของ “รัก โลภ โกรธ หลง”
เหมือนเดิมไม่ว่ากี่ปีจะผ่านไปก็ตาม

ใครว่าเศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องของสามัญสำนึกก็ถูก แต่ก็ไม่ทั้งหมด เพราะ
บางครั้งมันมีเรื่องทางเทคนิคแฝงอยู่อย่างเกินสามัญสำนึก ยกตัวอย่างเรื่องการออมซึ่งเป็นสิ่งที่
ดีสำหรับบุคคลหนึ่ง แต่ถ้าทุกคนพากันออมอย่างหมดจดแล้ว ธุรกิจทั้งหลายต้องปิดกิจการ
กันหมดเป็นแน่

บางเรื่องคงต้องปล่อยให้เป็นเรื่องของนักเศรษฐศาสตร์ผู้เข้าใจเกินกว่าสามัญ
สำนึกธรรมดาแก้ไขกรรมมัง มิฉะนั้นเขาจะว่างงานกันหมด เมื่อมีเวลาว่างก็จะฟังชันจน
สังคมวุ่นวายเอ้อลั่นไปด้วยหลายบทวิเคราะห์และหลายคำแนะนำที่บ่อยครั้งไปในทางตรงข้ามกัน
อย่างสิ้นเชิงของเหล่านักเศรษฐศาสตร์

เรื่องที่นักเศรษฐศาสตร์เขาเข้าใจกันดีก็คือความยากจนมิได้แก้ไขด้วยการแจกเงิน
หรือเอาของไปแจกจนประชาชนติดเป็นยาฝิ่น หากแก้ไขให้มีความกินดีอยู่ดีด้วยการพัฒนา
คุณภาพและความสามารถในการผลิตของมนุษย์แต่ละคน
